

نگرشی بر مفهوم عناصر معماری و تزیینات در بنای ایاصوفیه

نرگس فخرالشعرا^{۱*}، دکتر حسن درخشی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، narges.3212@gmail.com

۲- دکترای باستان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، derakhshi.hassan@gmail.com

چکیده

یکی از دلایل عدم ارتباط انسان با فضا، درک نکردن جزئیات فضا و ندانستن مفهوم دلایل به وجود آمدن عناصر آن بنا می باشد. بی شک با پی بردن به دلایل پدید آمدن یک عنصر معماری در بنایی شاخص، به هویت و هنر نهفته در آن پی برده و درک درستی از بنا پیدا خواهیم کرد. از جمله بناهای عام المنفعه که کارکردهای متعددی در جوامع داشته و دارد مساجد و کلیساها هستند که مهم ترین نقش این بناها گردهمایی مسلمانان و مسیحیان جهت برگزاری آیین های عبادی می باشد. همچنان از نگاه شهرسازی بعنوان عنصری مهم و تاثیر گذار هستند تا جایی که می تواند به صورت نماد یک شهر تبدیل شود، در این میان بنای ایاصوفیه که یکی از بی نظیرترین ابنیه جهان به شمار می آید، در پیکره ی خود دارای مفاهیمی می باشد که درک آن خارج از نگاهی سطحی و گذرا به بناست. در پس به وجود آمدن عناصر موجود در ایاصوفیه دلایل و مفاهیمی است که با هنر معماری بر شالوده ی بنا مستقر شده است. این پژوهش با روش توصیفی- تحلیلی در پی آن است مفهوم عناصر و تزیینات موجود در ایاصوفیه را در راستای درک عمیق تر و شفاف سازی لایه های هنر معماری پنهان در پیکره ی ایاصوفیه از طریق گردآوری اطلاعات، مطالعات کتابخانه ای و مشاهدات میدانی بیان نماید. حاصل این پژوهش نیز بررسی ارکان این بنای شاخص به منظور تاثیر گذاری معماری بیزانس بر معماری اسلامی بویژه سبک عثمانی می باشد.

واژه های کلیدی: ایاصوفیه، کلیسا، مسجد، هنر بیزانس، سبک عثمانی.

۱- مقدمه

معماری دوران عثمانی یکی از شاخص ترین وجه های معماری جهان اسلام است. تحقیقات دهه های اخیر باستان شناسان و محققین تاریخ معماری جهان نشان می دهد که در دوران بیگ لیک (حکومت های محلی مابین سلاجقه روم و عثمانی)، فرم ها و سبک های معماری تغییرات و تحولات گسترده ای یافته اند، که نتیجه آن ساخته شدن بسیاری از آثار باشکوه در دوران عثمانی و در شهرهایی چون بورسا، ایزنیک و ادرنه گردید. به طور کلی معماری امپراتوری نسخه توسعه یافته معماری سلجوقی است و از معماری بیزانسی، ایران و همچنین سنن مملوکی بعد از سقوط قسطنطنیه الهام گرفته است. بویژه آثار معماری بیزانسی مانند ایاصوفیه به عنوان الگویی برای بسیاری از مساجد عثمانی استفاده گردید. تاریخ معماری عثمانی نشان می دهد که این معماری صرف نظر از تاثیراتی که از ایران، بیزانس و دیگر سبک ها پذیرفته، خود نیز دارای سبکی جدا است. در این پژوهش قصد بر این است با بررسی جامع معماری ایاصوفیه بعنوان شاخصه معماری بیزانسی نقش و تاثیر آنرا بر معماری عثمانی بررسی نماییم زیرا که شناخت ویژگی های این اثر در شناخت اصول و مفاهیم معماری مورد اهمیت است.